

Анализа усаглашености

Предлога закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породилишта у Републици Србији са обавезама из пресуде
Зорица Јовановић против Србије

АСТРА – Акција против трговине људима

Београд, децембар 2018. године

Projekat finansira
Evropska unija

Увод

Пресудом у случају *Зорица Јовановић против Србије*,¹ Европски суд за људска права (даље: ЕСЉП) утврдио је да је Република Србија у једном од случајева који је покренула мајка која трага за својим дететом за које сумња да је нестало у породиштва, одговорна за повреду права на приватан и породичан живот из чл. 8 Европске конвенције о људским правима, услед континуираног пропуштања државе да подносиоцима представке пружи кредибилне информације о судбини њеног сина.

Услед тога, Европски суд за људска права је, поред појединачне обавезе накнаде штете подносиоцима представке, прописао обавезу *општег карактера* којом се Република Србија обавезује да у року од једне године од дана коначности пресуде предузме *све потребне мере ради установљавања механизма намењеног да обезбеди појединачне одговоре, свим родитељима чија је ситуација иста или довољно слична ситуацији подносиоцима представке*.

Имајући ово у виду, Београдска група родитеља изашла је са предлогом законског текста² којим би могло да се регулише питање истраживања судбине новорођенчади за коју се сумња да су нестала у породиштима у Републици Србији. Овај закон је одбачен од стране надлежног министарства, те је отпочето са припремом законског предлога који ће предложити Влада Републике Србије. Предлог закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији³ (даље: Предлог закона), Влада Републике Србије предложила је Народној скупштини 20. марта 2018. године.

Предмет ове анализе је горепоменути Предлог закона и питање његове усклађености са обавезама које је Европски суд за људска права наложио Републици Србији у пресуди *Зорица Јовановић против Србије*.

Обавезе Републике Србије наметнуте пресудом у предмету *Зорица Јовановић против Србије*

Као што је већ поменуто, пресудом у предмету *Зорица Јовановић против Србије*, Европски суд за људска права је наложио Републици Србији да, поред појединачних мера, предузме и такозване мере општег карактера. Овим мерама је наложено да се лицима која се налазе у истој или сличној ситуацији као и подносиоцима представке пружи појединачно задовољење (овде се пре свега мисли на родитеље који се помињу у пресуди ЕСЉП, који су се обраћали Народној скупштини како би сазнали шта се догодило са судбином њихове деце која су „нестала“ након њихове наводне смрти у породиштима током седамдесетих, осамдесетих и деведесетих година двадесетог века) у погледу сазнавања судбине њихове деце.

У том смислу, неопходно је успостављање механизма који ће омогућити појединачно обештећење, односно задовољење за повреде права које су настале услед континуираног пропуштања Републике Србије да пружи поуздане информације о судбини деце за коју се сумња да су нестала у породиштима. Овај механизам, како наводи ЕСЉП у параграфу 92 пресуде, требало би да „надзире независно тело са одговарајућим овлашћењима, које ће моћи да пружи *поуздане одговоре* у вези са судбином сваког детета и *пружи одговарајућу накнаду* према случају“ (курзив наш).

Надаље, у спровођењу анализе о испуњености обавеза државе у погледу налога из пресуде у предмету *Зорица Јовановић против Србије*, неопходно је узети у обзир и принцип „позитивних обавеза“, који подразумева да државе, поред оних које су експлицитно наведене у Конвенцији,

1 Европски суд за људска права, предмет *Зорица Јовановић против Србије* (представка бр. 21794/08), пресуда од 26. марта 2013. године.

2 Весна Ракић-Водинелић, *Предлог закона о несталим бебама*, Пешчаник, 10 октобар 2014, онлине: <<https://pescanik.net/predlog-zakona-o-nestanim-bebama/>>

3 Доступно на: Народна скупштина Републике Србије, *Закони у процедури*, онлине: <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/700-18.pdf>

имају и обавезе које произлазе из праксе Европског суда за људска права.⁴ У том смислу, у анализи поменутог Предлога закона, узете се по потреби и пракса Европског суда за људска права у случајевима у којима је она примењива.

Појединачне одредбе Предлога закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији

Члан 1 Предлога закона дефинише предмет Закона на исти начин на који се то чини и пресудом Европског суда за људска права, па је тако предмет закона уређивање поступка којим се утврђују чињенице о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва или здравствених установа („пружање поузданих одговора у вези са судбином сваког детета“ из параграфа 92 пресуде) и поступак у ком се досуђује правична новчана накнада нематеријалне штете („пружање одговарајуће накнаде“ из параграфа 92 пресуде).

Члан 2 Предлога дефинише циљ Закона, наводећи да је то утврђивање чињеница погодних да се *утврди истина* о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији, на основу доказа и података који се изводе и прикупљају у судском поступку.

Члан 3 прописује првостепену надлежност четири Виша суда - у Београду, Крагујевцу, Нишу и Новом Саду, за подручја одговарајућих Апелационих судова, док се у **члану 4** прописује да поступак води и одлуке доноси судија појединац.

Члан 5 Предлога закона прописује да истражне радње у поступку, на захтев суда, спроводе посебно обучени полицијски службеници криминалистичке полиције, према законима којим се уређују овлашћења полицијских службеника. Ово решење на трагу је онога што је предложено Законом о истраживању положаја нестале новорођенчади, а то је увођење посебне јединице Министарства унутрашњих послова коју уредбом оснива Влада Републике Србије (алтернатива уз чл. 5 Закона о истраживању положаја нестале новорођенчади). Ипак, решење које се налази у чл. 5 Предлога закона, који је у скупштинској процедури, недовољно је регулисало питање услова које треба да испуне посебно обучени службеници криминалистичке полиције. Овим чланом ни на који начин није регулисано каква је то обука коју пролазе ови службеници, нити које су то посебне вештине и знања која они треба да имају да би спроводили истражне радње у поступку утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији.

Имајући ово у виду, као *предлог за унапређење законског текста* који је достављен Народној скупштини, могао би бити додат посебан став којим се прописује *обавеза доношења подзаконског акта* којим ће се ближе уредити услови које треба да испуне посебно обучени полицијски службеници криминалистичке полиције из става 1 овог члана. Ово посебно због тога што је претходним *Нацртом закона о поступку утврђивања чињеница о положају новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породиштима у Републици Србији* из августа 2015. године⁵ био прописан посебан став којим је питање услова за специјализацију службеника криминалистичке полиције регулише подзаконским актом који доноси министар надлежан за унутрашње послове.

Начела поступка регулисана су одредбама **чланова 6 – 10** Предлога Закона. Према **члану 6** Предлога Закона, поступак се покреће предлогом предлагача, док је у **члану 7** прописано да суд утврђује и чињенице које нису изнете у поступку и одређује извођење доказа који нису предложени. Прописивање казних одредби за физичко лице, одговорно лице у правном лицу или правно лице у случају непоштовање обавезе достављања писменог доказа или податка у прописаном року из овог члана, као и казне за сведока и вештака који не дођу на рочиште, напусте место где треба да буду саслушани или ускрате сведочење, не поднесу налаз и мишљење или одбију да врше вештачење из **члана 18** Предлога Закона, показује намеру законодавца да

⁴ За више о томе, видети: Philip Leach, *The European Court and Approach*, стр. 415, у: Routledge Handbook of International Human Rights Law, Scoot Sheeran, Sir Nigel Rodley (ур.), 2013.

⁵ Министарство правде, онлине, доступно на: <[https://www.mpravde.gov.rs/files/nestale%20bebe%20nactr%2005%2008%2015%20\(3\).doc](https://www.mpravde.gov.rs/files/nestale%20bebe%20nactr%2005%2008%2015%20(3).doc)>

примора ова лица да сарађују са судом ради сазнавање истине о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породиштвама у Републици Србији.

Слична могућност прописана је чл. 257 Закона о парничном поступку,⁶ где су казне чак троструко ниже у односу на оне прописане Предлогом закона. Како Предлогом закона није експлицитно прописано да физичко лице, одговорно лице у правном лицу или правно лице, односно вештак надокнађују трошкове настале пропуштањем да поступи по налогу суда који је од значаја за утврђивање чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији, ову могућност би требало предвидети како би се законски текст унапредуо.

Начела хитности из **члана 8** Предлога закона, поверљивости из **члана 9** и саслушања предлагача и свих који учествују у поступку из **члана 10** Предлога закона допуњују списак начела на којима је заснован поступак утврђивања чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији. Међутим, једно од начела које би додатно могло да унапреди основне постулате на којима се заснива предлог закона, а које је надлежно министарство пропустило да наведе је начело најбољег интереса детета из Конвенције Уједињених нација о правима детета.⁷ Иако је разумно претпоставити да већина деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији нису више деца, његово прописивање би омогућило судовима и другим органима да у недостатку јасних смерница и принципа којима се роководе у свом раду унапреде поступање применом овог корективног начела.

Чланом 11 Предлога закона предвиђено је да је само предлагач учесник у поступку, односно да се ради о једностраначком ванпарничном поступку у ком државни и други органи, организације и установе немају својство учесника у поступку у смислу Закона о ванпарничном поступку. Ова одредба се понавља и у **члану 13**, којим је прописано да суд одлучује о предлогу у ванпарничном поступку, ако Предлогом закона није другачије прописано. С друге стране, **чланом 12** прописано је да је предлагач ослобођен плаћања судске таксе и да му се, на његов предлог, може поставити пуномоћник из реда адвоката, на терет средстава суда.

Питање уређења питања утврђивања чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породиштвама у Републици Србији ванпарничним поступком, једно је од спорних питања које се појавило у расправи о адекватности предложеног законског решења. Ово пре свега из разлога што родитељи деце за коју се сумња да су нестала у породиштвама у Републици Србији сматрају да се ово питање може разрешити, односно да се судбина њихове деце може утврдити искључиво у поступку у ком постоје снажна истражна овлашћења поступајућег органа, а не у ванпарничном поступку, који по правилу није поступак у ком се применом истражних начела утврђују чињенице. На трагу постојања тела које ће имати снажна истражна овлашћења био је и Предлог закона о истраживању положаја нестале новорођенчади, који је предвиђао формирање посебне Комисије која би утврђивала чињенице у овим поступцима.

У посебним ванпарничним поступцима, по правилу се не утврђују спорне правне чињенице. Примера ради, поступак за лишење пословне способности односи се на испитивање да ли су се стекли законски услови за лишење пословне способности, њено враћање или друге околности од значаја за решавање ове правне ситуације. Исти је случај и са проглашењем несталог лица за умрло или утврђивањем времена и места рођења. У овим поступцима се не утврђује да ли је нестало лице преминуло, већ суд цени услове под којима се ово лице проглашава умрлим, у складу са законским претпоставкама. Такође, у поступку утврђивања времена и места рођења, не утврђује се да ли је лице рођено (оно то очигледно јесте чим се обраћа суду за утврђивање свог времена и места рођења), већ се ова чињеница утврђује у судском поступку онда када лице није уписано у матичне књиге рођених, а време и место свог рођења не може да докаже на начин предвиђен прописима којима се уређује вођење матичних књига. Слична је ситуација и у поступцима који се воде ради давања дозволе за ступање у брак, продужавања родитељског права или утврђивања накнаде за експроприсану непокретност. Дакле, ни у једном од ових поступака не постоји спорно правно питање, већ само чињенице које треба утврдити како би се испунили услови за регулисање одређеног правног питања пред судом. Насупрот томе, у поступку утврђивања чињеница о статусу

6 „Службени гласник РС“ бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55-2014 и 87/2018.

7 „Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“ бр. 15/90 и „Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 4/96 и 2/97

новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породиштвама у Републици Србији, неопходно је утврдити чињенице о њиховом статусу – чињенице о смрти и месту где се тело детета налази или чињенице које објашњавају шта се са несталим новорођеним дететом догодило и место где се оно налази. Само у оним случајевима у којима се не могу утврдити ове чињенице, суд констатује да није могуће утврдити статус несталог новорођеног детета. Анкетни одбор ради утврђивања истине о новорођеној деци несталој из породиштва у више градова у Србији који је формирала Народна скупштина Републике Србије, у свом извештају⁸ констатује са су „родитељи имали великих тешкоћа да добију медицинску документацију,“⁹ да грешке које су констатоване оправдавају сумњу родитеља да „рад матичних служби није био адекватно и редовно контролисан од надлежне инспекције,“ да „родитељи не могу да дођу до података о томе да ли је, како и где њихово новорођенче сахрањено“ и слично. Сви ови закључци, као и позивање на њих у пресуди *Зорица Јовановић против Србије* у којој је утврђено да је Република Србија прекршила Европску конвенцију о људским правима услед тога што је континуирано пропуштала да подносиоцима представке пружи кредибилне информације о судбини њеног сина, као и сама изрека поменутих пресуде јасно указују на то да је неопходно утврдити чињенице о судбини деце за коју се сумња да су нестала у породиштвама у Републици Србији.

У **члану 14** Предлога закона прописан је круг лица која могу бити предлагачи у поступку утврђивања чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породиштвама у Србији. Овом одредбом прописано је да се поступак покрене тако што предлагач подноси суду предлог за утврђивање чињеница, као и да предлог може да поднесе родитељ новорођеног детета ако се „до дана ступања на снагу овог закона обраћао државним органима или породиштвама у вези са статусом новорођеног детета за које се сумња да је нестало из породиштва у Србији“. Ова одредба донекле је унапређено решење у односу на предлог Министарства правде садржан у *Нацрту закона о поступку утврђивања чињеница о положају новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породиштвама у Републици Србији* из августа 2015. године,¹⁰ у коме је прописано да се предлог може поднети под условом да су се овлашћени предлагачи обраћали државним органима у вези са положајем детета за које сумњају да је нестало из породиштва у Републици Србији од 1. јануара 1970. године до 9. септембра 2013. године, када је наступила правноснажност пресуде ЕСЈЛП у предмету *Зорица Јовановић против Србије*. Међутим, уколико би се приступило одустајању од предлога садржаног у постојећем тексту, предлог за регулisaње ове материје односио би се на прописивање да се поступак може покренути у року од годину дана од ступања на снагу самог закона. У том случају, не би постојало „вештачки“ наметнуто ограничење за подношење предлога, већ би предлог могло да поднесе свако лице које сматра да се налази у ситуацији истој или довољно сличној као и подносиоца представке у случају *Зорица Јовановић против Србије*.

У погледу садржине предлога за покретање поступка за утврђивање статуса несталог новорођеног детета, која је регулисана **чланом 15** Предлога закона, нема посебних препрека нити питања чијим додатним регулisaњем би се унапредио постојећи законски предлог.

Чланом 16 Предлога закона прописано је да се предлог суду може поднети у року од шест месеци од ступања на снагу овог закона. Како је образложено, ова одредба уведена је ради ефикасног утврђивања чињеница о статусу деце за коју се сумња да су нестала. Овај услов је и процесна претпоставка за вођење поступка. Како Република Србија неколико година касни за извршењем пресуде из предмета *Зорица Јовановић против Србије*, нејасна је интенција законодавца да накнадно пропише додатни рок за подношење предлога суду. Аргумент ефикасног утврђивања чињеница у том смислу не стоји и чл. 16 би ради унапређења законског текста требало брисати.

Члан 17 Предлога закона прописује да суд може одредити да се изведу сва доказна средства која су предвиђена законом којим се уређује парнични поступак, односно увиђај, исправе, сведоци, вештаци и са слушање странака. Иако се поставља суштинско питање да ли се без прописивања специфичних правних правила која би одговарала посебностима ове врсте поступака могу утврдити чињенице о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва

8 Извештај 01 Број: 02-445/05 од 20. фебруара 2006. године.

9 Исто, стр. 12.

10 Види фусноту 5.

у Републици Србији, ставом 2 овог члана донекле је унапређено решење којим се прописује да саме јавне исправе којима се доказује смрт нису довољан доказ да је нестало дете умрло. Међутим, имајући у виду да се у овом поступку утврђују чињенице и да се ради о једностраначком ванпарничном поступку, питање је колики је домашјај ове одредбе. Са правом се може поставити питање шта се дешава у ситуацији када предлагач предложи, а суд изведе доказе којима се не докаже да новорођено дете није умрло, а јавне исправе са друге стране не доказују да је дете умрло, и да ли се у таквој ситуацији може говорити о утврђивању чињеница на које указује Европски суд за људска права, пошто је свакако чињеница и пре покретања поступка била да се не зна судбина деце за коју се тврди да су преминула у породиштвама у Републици Србији.

Предлогом закона је надаље прописано да суд заказује рочишта на захтев предлагача, односно у случајевима у којима овај захтев изостане, онда када је то потребно ради утврђивања битних чињеница или извођења доказа или када сматра да је то оправдано из других важних разлога. Како се законом не прописује да суд поучава неуку странку о последицама пропуштања истицања захтева за одржавањем рочишта, предлог је да одредба **члана 19** Предлога закона унапреди прописивањем посебног става којим се намеће ова обавеза суду. Поред тога, прецизирање термина „битних чињеница“ значајно би допринело уједначенијем раду судова у овим поступцима, те би и ово питање требало размотрити.

Следећом одредбом, која је садржана у **члану 20** Предлога закона прописана је обавеза суда да у случају да дође до сазнања о постојању основа сумње да је извршено кривично дело за које се гони по службеној дужности, одмах поднесе кривичну пријаву надлежном јавном тужиоцу. Родитељи који сумњају да су им новорођена деца нестала из породиштва у Републици Србији већ су подносили кривичне пријаве за дела која се гоне по службеној дужности. Ове кривичне пријаве су махом одбациване услед наступања застарелости, па се поставља питање да ли ће судови уопште поступати по одредбама овог члана Предлога закона.

Члан 21 можда је и од централног значаја за општу оцену о адекватности предложених решења за пружање поузданих одговора у вези са судбином сваког новорођеног детета за које се сумња да је нестало у породиштвама у Републици Србији. Наиме, овим чланом прописано је да суд решењем усваја предлог којим се одређује статус несталих новорођеног детета тако што се утврђују чињенице о његовој смрти и месту где се тело детета налази или, ако не може да се утврди да је дете мртво, чињенице које објашњавају шта се са несталим новорођеним дететом догодило и где се оно налази. У случају да чињенице не могу да се утврде, суд решењем констатује да не може да се утврди статус несталих новорођеног детета, док је на крају суд, у оним случајевима у којима утврди да дете није преминуло, дужан да одреди који орган, организација или установа је одговорна за нестанак новорођеног детета. Чињеница да ће суд, у случајевима у којима не могу да се утврде чињенице које објашњавају шта је са несталим новорођеним дететом, доносити решење којим се то констатује не може се сматрати пружањем адекватних одговора родитељима беба за које се сумња да су нестале у породиштвама у Србији. Наиме, околности случаја *Зорица Јовановић против Србије* су у том смислу биле истоветне – надлежни органи нису били у могућности да пруже информације о судбини детета подносиоце представке, иако је она то покушавала да утврди пред надлежним службама – од здравственог центра Ћуприја, преко општине Ћуприја до јавног тужилаштва. Једина разлика у Предлогу закона у односу на околности поступака који су вођени или се још увек воде пред ЕСЉП је у томе што ће, према новом Предлогу закона, ванпарнични суд потврђивати родитељима чињеницу да се не може утврдити шта се десило са њиховим новорођеним дететом за које они сумњају да је нестало у породишту. Уколико се овом решењу дода и аргументација везана за питање доказивања, као и чињеница да Предлогом закона није предвиђен ниједна посебна метода или техника којом би се могли прикупљати докази нити доказна средства која на бољи начин одговарају овим поступцима, али и протек времена од седамдесетих, осамдесетих или деведесетих година двадесетог века до данас, чини се да ће у већини случајева поступајући суд бити у могућности само да констатује да се не може утврдити шта се са несталим дететом догодило.

Чланови 22 и 23 Предлога закона регулишу питање правичне накнаде нематеријалне штете због повреде права на породичан живот *или* због чињенице да се не може утврдити статус несталих новорођеног детета. Формулација чл. 22 став 1 указује на чињеницу да је надлежно министарство става да повреда права на породичан живот постоји само у случајевима у којима се утврде чињенице о статусу новорођеног детета за које се сумња да је нестало у неком од

породицишта у Србији. Ово произлази из формулације: „Решењем којим усваја предлог суд досуђује предлагачу правичну новчану накнаду нематеријалне штете због повреде права на породични живот,“ као и из следећег става у ком се прописује да се правична новчана накнада досуђује и онда када суд донесе решење којим констатује да се не може утврдити статус несталог новорођеног детета. С друге стране, добро успостављена пракса Европског суда за људска права говори управо супротно, да је до повреде права на поштовање приватног и породичног живота из чл. 8 Конвенције дошло и у оним случајевима у којима држава потписница није спровела мере усмерене ка спровођењу истраге о судбини несталих лица. Како ЕСЉП наводи у параграфу 47 пресуде у предмету *Зорица Јовановић против Србије*, нестаници су ситуације које се веома често протежу, продужавајући патњу родитеља или рођака жртве, па *позитивна обавеза државе постоји док се не утврди судбина лица које је нестало*, чак и у случајевима у којима се на крају може претпоставити смрт.¹¹ Ово нас враћа на претходну дискусију о томе да ли се чињенице могу сматрати утврђеним уколико се утврди да се не зна судбина детета за које се сматра да је нестало у неком од породицишта у Србији. У том смислу, неизвесност и збуњеност родитеља централна су обележја стања у ком се они налазе трагајући за својом новорођеном децом. Република Србија је дужна да прекине стање повреде права и да обештети родитеље који се налазе у истој или сличној ситуацији као подносиатеља представке у предмету *Зорица Јовановић против Србије*. Прекид повреде права огледа се управо у *прекиду стања неизвесности* сазнавањем истине о судбини несталог детета и накнади штете која се услед тога досуђује у том случају. Решењем суда којим се констатује да се не може утврдити статус несталог новорођеног детета не долази до прекида овог стања неизвесности, већ се оно само потврђује донетим судским решењем. Имајући то у виду, са правом се може поставити питање адекватности законског решења којим се оставља могућност саме констатације стања у ком се родитељи и њихова деца налазе десетинама година. На крају, Предлогом закона се у овом делу не дефинише однос евентуалне одлуке суда да је дете нестало са пресудама којима је утврђено или оспорено природно материнство и очинство. Иако би овакве пресуде по свему морале остати на снази док нека од странака не покрене нове поступке за оспоравање материнства или очинства, Предлогом закона се ни на који начин не регулише питање односа одлуке суда у поступку утврђивања чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији са раније поменутих пресудама.

Члан 23 Предлога закона прописује се да висину правичне новчане накнаде нематеријалне штете суд одређује по слободној оцени, ценећи све околности случаја, а пре свега интензитета претрпљених душевних болова и страха и друга мерила одређена законом којим се уређују облигациони односи, да би већу следећем ставу истог члана било прописано да правична новчана накнада не може бити досуђена у износу већем од 10.000 евра у динарској противвредности по званичном средњем курсу Народне банке Србије на дан доношења решења суда. Прописивање максималног износа правичне новчане накнаде нематеријалне штете није у складу са начелима слободног судијског уверења нити са гаранцијама права на правично суђење. Ово посебно стога што се сасвим разумно може претпоставити да случај *Зорице Јовановић* није најтежи случај у погледу претрпљених душевних болова и страха у погледу судбине сопственог детета, како из разлога околности самог случаја, тако и из разлога који се односе на трајање неизвесности и остале околности. Услед тога, не може се висина правичне накнаде нематеријалне штете за све родитеље досуђивати у односу на једини случај који је до сада стигао до Европског суда за људска права. Уколико је интенција предлагача закона била да се случај *Зорице Јовановић* на неки начин користи као образац за дефинисање висине накнаде штете, онда се требало поћи обрнутим редоследом, према ком би висина накнаде у овом случају била најнижи износ који се родитељима несталих беба може досудити услед повреде права на приватан и породичан живот.

Члановима 24 и 25 регулисан је поступак по жалби који подразумева да се жалба подноси надлежном апелационом суду у року од 15 дана од дана достављања решења, да овај суд одлучује о жалби у већу састављеном од троје судија, као и да се против решења донетог о жалби не може изјавити ревизија. Ова решења немају посебан утицај на оцену адекватности предложеног законског решења за утврђивање судбине новорођених беба за које се сумња да су нестала у породициштима у Србији. Исти је случај и са чланом 26 - завршном одредбом Предлога закона којом се прописује стандардни *vacatio legis* од 8 дана.

¹¹ Видети: Европски суд за људска права, предмет *Варнава и други против Турске* [ВВ] (представке бр. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 и 16073/90), параграф 148.

Закључак

На крају, може се закључити да ће се Предлогом закона на неадекватан начин регулисати материја утврђивања судбине новорођене деце за коју се сумња да су нестала у породиштима у Републици Србији. Ово пре свега што се Предлогом закона не спроводе у потпуности обавезе које су Републици Србији наметнуте пресудом у предмету Зорица Јовановић против Србије, којима се држави намеће успостављање механизма који ће моћи да пружи обештећење сваком од родитеља и који ће бити надзиран од стране независног тела које ће моћи да пружи *поуздане одговоре* у вези са судбином сваког детета и *пружи одговарајућу накнаду* према случају. Ванпарнични судски поступак по својој природи није поступак у ком би се могло доћи до оваквог резултата, нити независна тела могу да врше надзор над радом судова. Поред тога, Предлог закона садржи неколико одредби којима је интенција да одврате потенцијалне подносиоце захтева од покретања поступка, као и да ограниче круг подносилаца или пропишу друге услове који би смањили број предмета ове врсте пред судовима у Републици Србији. На крају, нека од решења која се предлажу нису адекватна околностима које се односе на немогућност сазнавања чињеница о судбини беба за које се сумња да су нестала у породиштима у Републици Србији, па је процена да ће већина поступака бити окончана на тај начин да ће суд утврдити да није могуће утврдити статус детета за које се сумња да је нестало. Самим тим, неће се прекинути ни стање неизвесности у ком се налазе родитељи и друга лица која имају интерес да се утврде све околности које су од значаја за сазнавање истине у овим случајевима. Због свега тога, предлог је да се не припремају посебни амандмани на Предлог закона о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за коју се сумња да су нестала из породиштва у Републици Србији, већ да се он повуче из скупштинске процедуре и да се приступи изради новог закона који ће у потпуности одговорити захтевима које је пред Републику Србију поставио Европски суд за људска права.